

Ponència

LA DECLARACIÓ VALENCIANISTA (1918-2018): PROPOSTES DE FUTUR

Joan Ignaci Culla i Hernández

Alfagar. 24 de novembre de 2018

1. Introduccio

Fa a penes onze anys naixque la meua filla Lluçia. En aquella epoca la meua dona i yo caminavem enfrascats en la llectura de diverses obres relacionades en la terapia breu estrategica. Aixina que, quan Lluçia començà a parlar en fluïdea i prendre les seues propies decisions, cosa que ocorregue molt pronte, quan nomes tenia tres anys, decidirem aplicar (a la nostra manera) lo que havíem llegit en els llibres. Una de les estratègies que ampravem era donar-li a “triar” entre dos opcions que, en realitat, mos beneficiaven a mosatros. Per eixemple, li preguntavem si volia sopar crema de carabasseta o crema de verdures. Ella posava cara circumspecta per a, en seguida, en un ample somriure, dir: “de carabasseta”. En realitat odiava la crema de carabasseta (encara que menys que la de verdura), pero tenia la sensacio de que, d'alguna manera, havia pres ella la decisio i no mosatros. Passats uns anys se mos acostà i mos digue: “A on preferiu anar: al parc de baix o a la plaça del poble”. Llavors, mos mirarem i varem somriure pensant que teníem una filla raonable que mos deixava triar. I forem a on ella volia: a jugar. Mos donarem conte de que havia aplicat la nostra tecnica quan ya estavem en la plaça i ella corria sense parar junt als seus amics.

Esta anecdota m'ha fet reflexionar moltes voltes sobre la capacitat de decisio que mos han deixat als valencians: pancatalanisme o espanyolisme. Historicament, com se vorà en la present comunicacio, hem basculat entre estes dos opcions i, llevat d'honroses excepcions en que foren conscients d'eixa trampa, casi tots hem caigut en ella. No obstant, hi ha una atra opcio.

La *Declaració Valencianista* de 1918, en els seus clars i obscurs que abordarém mes avant, fon el primer intent de dotar a la societat valenciana d'una meta politica, mes alla de la llengua i la cultura, qüestions que tambe arreplegava. No obstant, en el moment del seu centenari, llunt de millorar les nostres posicions, hem reulat en elles per a colocar-mos, una volta mes, en la dualitat castellanisme/catalanisme: ¿Vols que Cambó pronuncie el seu discurs en el Teatre Principal de Valencia en catala o en castella? I clar, els valencians digueren: “En castella. ¡Viva España i viva Valencia!”, arengats per nostre ilustre païsa Vicent Blasco Ibáñez. Sobre el regionalisme i el nacionalisme (valencià,

espanyol i català) també nos adinsarém mes avant.

Una altra estratègia que està cada dia més present en el món del valencianisme, segons diuen inspirada pel centralisme espanyol i català, es la de “dividix i venceras”. És innegable que, per un motiu o per un altre, no hem seguit capaços de reivindicar les nostres arrels front al binomi abans descrit. El centenari de la *Declaració Valencianista* nos ofereix l'oportunitat de replantejar-nos el nostre futur i desterrar mites, falacies, incongruències i complexos inútils.

Per això, quan els amics de Convenció Valencianista me convidaren a fer esta comunicació, aprofitant el cent aniversari de la *Declaració Valencianista*, me vaig plantejar, humilment, donar resposta a varies qüestions:

1. ¿Què és la *Declaració Valencianista*?
 2. ¿Per què es feu?
 3. ¿Quina era la societat valenciana en eixos moments?
 4. ¿Què diuen eixos huit punts de la mateixa, què pretenien i en què quedaren?
 5. ¿Què ha passat en estos 100 anys?
 6. ¿En quin moment nos trobem els valencians actualment?
- Pero sobre tot,
7. ¿Tenim els valencians propostes de futur que nos projecten com a poble, o simplement anem a dedicar-nos a recordar efemerides com esta cada cert temps?

D'ací en avant vaig a intentar analitzar estos punts des de la meua modesta reflexió, no en la voluntat de transgredir, encara que algu ho interprete aixina (que a lo millor te raó), sino més bé en busca d'una reflexió col·lectiva que pugui augmentar la nostra autoestima.

Pero abans, és necessari abordar algunes qüestions culturals i polítiques que han marcat el present del valencianisme tal i com hui el coneixem.

2. Conceptes relacionats en la valencianitat

Per a escomençar esta comunicació és necessari adinsar-nos primer en lo que uns i altres entenen/entenem per valencianisme, regionalisme o nacionalisme. En primer lloc, abordarém els termes “valencianisme”, “valencianiste”, “catalanisme” i “catalaniste” des de la perspectiva de la Real Academia Espanyola (RAE) (en 2001 i 2018) i la de l'Institut d'Estudis Catalans

(IEC) en 2018. L'objectiu es comprovar l'evolució que s'ha produït en la RAE (i en Espanya, per tant) entre els anys descrits i cotejar els distints significats que otorga l'IEC (l'atra posició que podem “triar”: el catalanisme) a termes que deuen ser sinonims canviats d'escenari. No en va Ludwig Wittgenstein assegurar que “la realitat es el fruit del llenguatge que utilisem per a descriure-la”.

Taula 1. Definicions oferides per la RAE (2001 i 2018) i l'IEC.

	RAE (2001)	RAE (2018)	Institut d'Estudis Catalans (2018)
Valencianismo	1. Locución, giro o modo de hablar propio de los valencianos. 2. Amor o apoyo a las cosas características o típicas de Valencia.	1. m. Palabra, locución, giro, etc., peculiar o procedente 1 del valen-ciano . 2. m. Amor o apego a lo 2 valenciano .	1. Mot, locució o altra forma d'expressió pròpia dels valencians o del llenguatge 3 valencià . 2. Amor i conreu de les coses valencianes, sobretot en l'aspecte cultural o polític.
Catalanismo	1. Locución, giro o modo de hablar propio de los calalanes. 2. Amor o apego a las cosas características o típicas de Cataluña.	1. Palabra, locución, giro, etc., peculiar o procedente del catalán. 2. Amor o apego a lo catalán.	4 1. Devoció a l'esperit i als interessos de Catalunya. 2. Mot o expressió catalana introduïda dins una altra llengua.
Valencianista	5 No se recoge	1. Perteneciente o relativo al valencianismo (apego a lo valenciano). Las novelas valencianistas de Blasco 6 Ibáñez . 2. Partidario del valencianismo (apego a lo valenciano).	Pertanyent o relatiu al valencianisme; seguidor del valencianisme.
Catalanista	1. Perteneciente o relativo al catalán. 2. Partidario del catalanismo.	1. Perteneciente o relativo al	1. Partidari del catalanisme. 2. Interessat per les coses de Catalunya; catalanòfil.

1
Cap resaltar que la RAE canvia l'expressió “modo de hablar propio de los valencianos” per “...procedente del valenciano”; lo que sense dubte posa de relleu que se trata d'una llengua pròpia.

2
En este cas també acerta ja que parlar de “Valencia” exclou a Alacant i Castello.

3
El diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), per contra, al parlar de “valencianisme” se referix a un “llenguatge”, no a una llengua pròpia.

4
Resulta curios que l'IEC en el cas del terme “valencianisme” parlar de “amor” i eleva eixe sentiment a “devoció” quan se referix al “catalanisme”.

5
Es igualment sorprenent que en 2001 la RAE reconeguera el terme “catalanista” i no el de “valencianista”.

6
Es curios que la RAE afigga en el cas del terme “valencianista” “las novelas valencianistas de Blasco Ibáñez”, quan en el cas de “catalanista” no cita a cap autor. En la seua segona accepció també inclou entre parentesis “apego a lo valenciano”, cosa que no fa en el cas de “catalanista”.

		⁷ catalanismo . 2. Partidario del catalanismo.	
--	--	---	--

Font: elaboració pròpia a partir de senyes de la RAE i l'IEC.

Per la seua part, la RAE (2018) quan es referix al 'regionalismo', en la seua primera accepció, diu lo següent: "Tendencia o doctrina política según la cual en el gobierno y la forma de organizarse un Estado se debe atender especialmente al modo de ser y a las aspiraciones de cada región"; i al parlar de nacionalisme senyala que es un "1. Sentimiento fervoroso de pertenencia a una nación y de identificación con su realidad y con su historia; 2. Ideología de un pueblo que, afirmando su naturaleza de nación, aspira a constituirse como Estado".

3. Antecedents històrics de la *Declaració Valencianista*

La majoria dels investigadors valencianistes i també catalanistes coincidixen en que Faustí Barberà Martí (1850-1924) es el pare del valencianisme polític⁸. Aixina, sent un mege de prestigi, d'ell es destaca la seua trajectòria política i valencianista, que va a simultanejar en la professional.

De fet, el seu discurs en *Lo Rat Penat* (1902) (publicat 8 anys mes tart baix el títol *De regionalisme i valentinicultura. Discurs vell i comentaris nous*) marca les bases de lo que despuix seria el valencianisme modern, al qual es sumarien grans intel·lectuals valencians. Este discurs venia precedit pel resorgiment del moviment cultural conegut com Renaixença Valenciana, abanderat per Constantí Llombart (*Los fills de la Morta-viva*, 1879)⁹, Teodor Llorente (*Llibret de versos*, 1885), Gaetà Huguet Brea (*Notes valencianistes*,

⁷

Quan la RAE varia entre 2001 i 2018 la primera accepció de "catalanista" ("relativo al catalán") per "relativo al catalanismo" ho fa per a acostar-se a la realitat actual que dota al terme d'un contingut polític-estratègic.

⁸

Mege de professió i introductor en l'Estat espanyol del "Metodo Oral Pur" que permetia a les persones en discapacitat auditiva la comunicació a través de la parla i dels gests. També fou impulsor del braille, aixina com membre del Consell del Sanatori de Fontilles. Fou director de l'associació València Nova, entitat que organitzà baix la seua presidència la Primera Assemblea Regionalista Valenciana. També fou col·laborador d'Alcover en els seus estudis i investigacions. La seua reputació influí per a que fora convidat al I Congrés de la Llengua Catalana (1906).

⁹

Per a ampliar l'informació veure Joan Ignaci Culla: 'Los Fills de la Morta-viva', *Las Provincias* (24/04/2006).

1902), Josep Mª Bayarri (*El perill catalá*, 1931) i Josep Nebot Pérez (*Tratado de Ortografía Valenciana Clásica*, 1910), del que dia Teodor Llorente en el seu prolec: “Nebot proclama la nostra independència llingüística, i califica de tan greu heregia el catalanitzar al valencià com el castellanisar-lo”, i atres tants com magníficament resumix Juli Moreno (MORENO, 2010).

En el discurs nomenat, Barberà remarca l'importància de tornar a la consciència valenciana a través del “regionalisme” (hui molts diuen “nacionalisme”), per mig de la recuperació dels Furs, de la llengua valenciana en marcs adequats per a la seua supervivència com era en l'escola a través del sistema d'ensenyança.

La seua visió del regionalisme, ademés, era pragmàtica i, per això, preguntava retòricament a aquells que volien ridiculitzar-lo o desprestigiar-lo (MORENO, 2010).

“¿Es una idea anthispana per filibustera y separatista? ¿Es una neuròsis, es una malaltía propagá per imitació? ¿Es una cosquerella de romanticisme arcáich professá per quatre bòigs?” (pag.7).

Barberà contesta a les seues preguntes de la mateixa forma que molts ho fariem hui en dia: “La taca separatista la vòlen tirar damunt dels regionalistes, els continuadors actuals de l'òbra nefasta de Felip V, els que apassionats ú ab molt pòca fermessa de criteri confundixen á la *Espanya una* en la *Espanya uniforme*” (pag. 8).

I es que, efectivament, poc ha canviat des de fa 100 anys; estem vivint un període de recentralisació orquestrat per aquells que contempen una sola llengua en Espanya, una única bandera i una única administració (curiosament, la mateixa de Franco) perquè les autonomies, pensen, són un balafament, com si la culpa fóra dels ciutadans i no dels gestors. Són els mateixos que diuen defensar la Constitució, però a soles la complixen per a dur a terme els seus fins, en definitiva, per aquells que opinen que quan plou en Madrid o la Castellana se colapsa això ocorre i ho és en tota Espanya. Podrien definir-los com “nacional-madridistes-castellanistes” revestits de fals espanyolisme.

No hi ha que oblidar que, a diferència de la Corona d'Aragó, la de Castella va ser una conquesta expansiva. I aixina la entenen molts també hui: tot és

Castella, no Espanya.

Per això, ja dia Barberà a principis del segle XX que “el Regne de Valencia, per sa historia y tradicions, está obligat á secundar lo moviment regionaliste; moviment que significa progres y alvans” (pag.16) front al centralisme castellà.

L'autor se lamentava que, en acabant del Decret de Nova Planta, no a soles haviem de plorar per l'unificacio llegendaria, sino per destruir la nostra personalitat valenciana: “Tot per a convertir en provinciáns docilets y obscurs als que eren ciutadans dignes, amants de lo seu y acostumats á mirar de igual a igual als ascendents dels amos d'ara” (pag. 17).

Barberà, a través del seu discurs, volia impregnar a la societat d'un sentiment d'orgull per lo propi, per lo valencià, i no admetia baix cap concepte que mos tractaren com a una colonia:

“¡Purificació! ¡Restauració! devém de demanar de les clases dòctes pera la nòstra llengua. Quiçá de este mòdo pugám lograr la rectificació del concèpte de que no som un pòble malaltús y desorientat en lo camí de la civilització; que Castella no ha vengut á nòstra tèrra com aná á les Amériques y á les Filipines (...) nòsotros teníem una llengua pròpia, que lluhí en son esplèndit sigle de òr, q'en boca del nòstre S. Vicènt Ferrer passetjá triunfant l'Europa; que manejá Bernat Fenollar, Ruiz de Corella, Jaume Roig, Ausies March y atres mil...” (pag. 30).

Eixa llengua, continua Barberà, “viu y viurá mentres existisquen valenciáns de pura sang que la amen y la cultiven, mentres tinga fills que més la atenguen y la mimen per més desgraciada y perseguida” (pag. 30).

De lo que s'ha dit fins ara es desprén que per a Barberà la reivindicacio de la llengua valenciana era part fonamental de l'identitat del poble i, per lo tant, de les seues propostes politiques i socials.

Es curios com GARCÍA ESCRIVÀ (2014), de l'Universitat de Valencia, en el seu treball “Faustí Barberà i la posada en valor del passat valencià” (redactat per a l'Universitat Autonoma de Barcelona) respeta la fulla de ruta que marca Barberà per a lo que mes tart se transformaria en la *Declaració Valencianista*, excepte en una qüestió prou important: l'intent mesqui de la filologa de confondre, interessadament, la llengua valenciana en la catalana, incorrent en el

mateix error que Barberà denunciava en el seu text: el vassallage.

Aixina, en el seu treball, García Escrivà senyala lo següent: “L’opuscle està dividit en tres parts: la primera és panegíric al predicador valencià (S. Vicent); en la segona, es proposa la restauració “de nostra llengua volguda”, i en la darrera, dóna arguments perquè es recupere l’ús del català en el País Valencià” (pag. 81). I continua dient: “No dubta (referint-se a Barberà), tampoc, a aprofitar-se de la seua condició de Metge per recomanar l’ús del català” (pag. 82).

No obstant això, i com s’ha dit anteriorment, en cap lloc Barberà parla del català per a referir-se a la llengua valenciana. Nos trobem, per tant, front a un altre clar intent de manipulació catalanista. Primer castellanisme, ara catalanisme.

Es cert que eren temps convulsos; no tots tenien clar lo que era “el valencianisme” i alguns miraven als catalans com la seua inspiració, inclús com el seu fonament per a crear un front comú, agermanant-se en la trampa del llemosi¹⁰. De fet, Barberà, des de València Nova convida a la *gent* de Solidaritat Catalana (que agrupava a totes les associacions catalanistes) a la I Assemblea Regionalista, lo que ocasionà un conflicte: “Els republicans soberanistes des de *El Radical* aproven l’iniciativa de Fausti Barberà i els blasquistes de *El Pueblo* la critiquen, al cap Azzatti, com a màxim exponent” (Prolec de la reedició de TRULLENQUE, 1915. *Nacionalisme Valencià*. pág. 9).

Ademés de Barberà, en este breu recorregut històric no podem oblidar-nos de Rafael Trullenque, per ser el representant de la tendència nacionalista republicana que se gestaria en Joventut Valencianista. La seua primera manifestació pública coneguda fou la conferència que titulà “Nacionalismo Valenciano”, que pronuncià en la Casa de la Democràcia (seu del blasquisme) el 26 de febrer de 1915. Dita conferència s’editaria i la va dedicar a Felix Azzatti (MORENO, 2010). Aixina, la dissertació de Trullenque es una oda al nacionalisme valencià, en esta ocasió en front de la dita catellanització i en temps convulsos

¹⁰

Per a ampliar l’informació veure Joan Ignaci Culla “La trampa del llemosi”, *Las Provincias* (19/12/2006).

com els de la Guerra Mundial, el qual reivindicava el nacionalisme com la millor forma política:

“Acostumats com estem a parlar i oir parlar de nacionalitat espanyola que es una abstraccio, puix que Espanya no es sino una confederacio de nacionalistats oprimides per Castella nos pareixera molt vell o massa nou oir parlar de nacionalitat valenciana...” (pag. 17).

Trullenque conclou que “historicament parlant, som espanyols a la força. Pero encara que ho foren de grat (hui ho som, aclarix), ¿sería aço motiu per a que deixarem de ser valencians? (...). I continúa Trullenque en una reflexio que particularment subscric:

“Tiranicament primer, insidiosament despres, Castella nos ha anat conquerint hasda posseir-nos. Nos impongue sa Historia, ses lleis i hasda sa llengua, i hui nos trobem tant castellanisats, que mes pareguem fills de Castella que de Valencia. L’Historia de Castella la nomenen Historia d’Espanya; la llengua de Castella li diguem llengua espanyola, i mentres tant nosatres hem oblidat nostra historia i nostra llengua, i ya millor pareix una colonia de Castella que un regne lliure d’Espanya” (pag. 18)

Lo mateix que intenta fer en mosatros ara Catalunya. ”Tanto monta, monta tanto”.

3.1. Revisio de la *Declaració Valencianista (1918)*

D'esta manera, a principis del segle XX, es va gestar el germen de lo que mes tart es concretaria com la *Declaració Valencianista*. Aixina, en 1918, un grup d'intelectuals valencians d'ideologies diverses, en un gran eixercici d'amor a la seua terra i a la seua gent, aparcaren les seues diferencies pel be comu: l'identitat valenciana.

Esta *Declaració*, a la que hui en el seu cent aniversari fem homenage, es va publicar el 14 de novembre de 1918 en el diari vesperti *La Correspondencia de Valencia*, junt a un editorial titulat “Valencianismo”. El desenroll de cada base se publicaria escalonadament des del 16 de novembre al 7 de decembre de 1918 en el mateix diari, per huit membres de les organiscions signataries: Eduart Martínez Sabater, Ignaci Villalonga, Josep García Conejos, Eduart Martínez Ferrando, Pasqual Asins Lerma, Salvador Ferrandis Luna, Maximilià

Thous i Lluís Cebrián Ibor. El 16 i 18 de novembre també la reproduïen els diaris *La Regio* i *Diario de Alicante*.

La *Declaració* obri les portes a la regeneració valencianista, ja iniciada, com s'ha dit des de la Renaixença Valenciana i va propiciar tot un conjunt d'accions que influïren directament en la creació de projectes polítics i socials.

D'ací en avant es realitzarà una breu reflexió sobre cada una de les huit bases de la *Declaració*, així com de la trajectòria dels seus autors:

1. “El Poble valencià, integrat per els habitants de les tres *provincies actuals*, constitueix una força personalitat social caracteritzada per la possessió **d'una llengua** pròpia, per la seua modalitat racial, per la comunitat de història i de condicions econòmiques.”

Esta primera base fon redactada per Eduard Martínez Sabater¹¹ i desenvolupada en la *La Correspondencia de Valencia* el 16 de novembre de 1918. Es comença dient que “este primer punt de nostre programa, es el fonament, la causa de tots els demes”. Així, Martínez Sabater també remarca el fet diferencial valencià respecte a qualsevol altre: territori, llengua, consciència de poble, història i, també, una qüestió fonamental, l'economia.

Per una altra banda, el concepte “racial” (que fica en la base) d'aquells temps, no té res que veure en les interpretacions d'ara. Com diu Cucó (1977) seria l'equivalent a dir hui “poble valencià”, no a una visió biològica; sinó etnogràfica, històrica i cultural.

Com s'ha comentat abans, est autor no deixa de costat un fet també primordial per als valencians com es l'economia. De fet, quinze anys més tard de la publicació de la *Declaració*, en 1934 s'organitza el *I Congrés d'Economia Valenciana*. Este punt, innovador, Martínez Sabater el considera imprescindible

11

Eduard Martínez Sabater (1896-1946) va ser advocat, polític i col·laborador de *Patria Nova* en la seua joventut i de *La Correspondencia de Valencia*. Membre del partit *Unio Valencianista* pel que se va presentar a les eleccions municipals i legislatives de 1920. Va ser diputat provincial durant la dictadura de Primo de Rivera (Upetista), regidor de l'Ajuntament de Valencia en 1927, vocal del “Tribunal de Garantías Constitucionales” en la Segona República, 1933, i propietari de *La Voz Valenciana*. Arribà a ser Decà del Col·legi d'Advocats de Valencia i procurador de les “Cortes” franquistes (1943-1946).

per a mantindre el progrés, el sosteniment i la diversificació de la societat valenciana en tots els àmbits. Al respecte, es curios que 100 anys despuix els valencians reclamem lo mateix: una finançació justa que nos permeta desenvolupar-nos com a poble. Els nostres polítics actuals fariem bé en repassar esta base i arreplegar l'espírit d'aquells temps.

2. “Esta personalitat, per el fet de la seua existencia i per la voluntat dels seus components, te dret a constituir un **Estat** amb el poder de donar-se ell mateix la seua forma i constitució: Esta es la fonamental reivindicació valencianista”.

L'autor d'esta segona base fon Ignaci Villalonga¹², qui prete aclarir la diferencia entre nacio, nacionalitat i Estat. Villalonga diu, al respecte, lo següent: l'Estat “es la societat política organitzada per a la vida del Dret i per a promoure la pública prosperitat. Es, per lo tant, una cosa producte de la voluntat dels homens, una cosa susceptible de formació i disolució, de augment o disminució”. Mentres que la Nacio “es un producte natural, espontani, determinat per el territori, la historia, la rasa, el dret, i sobre tot la llengua, i com a conseqüència, la cultura”.

Ademes, en acabant d'un analisis historic se pregunta: “¿quina es la posició de Valencia? L'actual regió valenciana, per desgracia, no presenta homogeneïtat en la seua constitució. Encara que l'element característic i predominant en ella es el valencià [estem parlant de 1918], una bona part d'ella, la occidental, es castellana. (...) Pero esta manca d'homogeneïtat mai pot esser pretext per a que'ls valencians continuen sotmesos al Centre”.

Villalonga, encara que defenia, segons ell, “el llaç de la llengua” en relació a Catalunya i Mallorca, demanava: “(...) la constitució d'un Estat autònom propi, per a demostrar el nostre respecte a la personalitat valenciana i la seua voluntat”; per a concloure en que “Valencia conserva una fesomia en la llengua, en les costums i en l'art

12

Ignaci Villalonga i Villalba (1895-1973) va ser advocat, financer i polític. Va presidir la Cambra de Comerç de Valencia (1927-1930) i la Junta d'Obres del Port (1935). La seua participació i actuació política es remarcable com a dirigent de l'Unió Valencianista Regional i com a Diputat a Corts espanyoles per Castello de la Plana i pel partit de Lluís Lucia, la Dreta Regional Valenciana. Fon membre destacat de Lo Rat Penat (vicepresident en 1927) i del Centre de Cultura Valenciana en el qual ingressà en 1928. Va ser un dels firmants de les Bases del 32 i una de les personalitats més internacionals i també més influents en el sector bancari, estant lligat al Banc de Valencia i a nivell espanyol al Banc Central, del que fon president en 1943 (MORENO, 2010).

molt peculiar, que li donen una personalitat inconfundible. I, sobre tot, la voluntat del poble —factor decisiu, segons el principi de les nacionalitats— clarament imposa la decisió de constituir un Estat a part de Catalunya i Mallorca”.

3. “Reconeixem la compatibilitat del Estat Valencià i la seua convivència amb les demés regions i nacionalitats ibèriques dins d’una **Federació Espanyola o Ibèrica**, establint clarament la distinció de atribucions de l’Estat Valencià i el Federal, i una consegüent divisió de la **Hisenda** per a cobrir les respectives atencions. Les funcions pròpies del Estat Valencià deuran ser exercides amb plena soberania, sense cap intromissió estrangera”.

Josep García Conejos¹³, autor d’esta base i partint de les dos anteriors, senyala també l’afinitat en uns altres pobles i els interessos comuns i diu que la fórmula més pràctica i més adequada és “una Federació Espanyola o Ibèrica”. Així mateix definia el nacionalisme com la “substància” i el federalisme, que ell propugnava, com la “forma”.

De qualsevol forma remarcava, com Villalonga, “la necessitat de tindre Hisenda pròpia, en fonts pròpies per a cobrir les seues necessitats” dins de l’Estat valencià, al marge de l’Estat central, i no en concerts econòmics com ja tenien Vascongades i Navarra que considera “com a privilegi, són injusts i odiosos estos concerts”.

4. “Sense prejudicar definitivament la divisió de estes funcions, acceptem per el moment la formulada en la **Assamblea de Parlamentaris de Octubre de 1917**”.

L’autor d’esta base, Eduard Martínez Ferrando¹⁴, justifica l’acceptació, pel moment, del programa de l’Assamblea de Parlamentaris en lo que “es referix al

13

Josep García Conejos va ser membre de la junta directiva en 1909 de la Joventut Valencianista, associació política fundada pel sector més radical del Centre Regionalista Valencià.

14

Eduard Martínez Ferrando (1883-1935), escriptor, fou un dels fundadors en 1908 de Joventut Valencianista i forma part d’Unió Valencianista Regional (UVR). Les seues tesis catalanistes l’enfrontaren en els posicionaments que defenia Josep Mª Bayarri.

régim autonómic”, ya que “puix obra de les circumstancies no pot satisfer per complet son ideal”, per considerar “lo endarrerit que es troba el moviment [nacionalisme valencià], sobre tot en la regió, i els prejuins que s'han creat en sa contra”.

Les funcions que havien de correspondre a l'Estat espanyol segons l'Assamblea –despuix de que les distintes faccions arribaren ad este consens, d'ahi que seguidament intenten justificar-lo–, eren les següents (es citen textualment):

- a) Les relacions internacionals i la representació diplomática consular.
- b) L'eixércit, la Marina de guerra, les fortificacions de costes i fronteres i quant es referixca a la defensa nacional.
- c) Les condicions per a ser espanyol i l'exercici dels drets establits en el titol primer de la Constitució.
- d) El régim arancelari, els tractats de comers i les Duanes.
- e) L'abanderament de navilis mercants i els drets i beneficis que concedixca.
- f) Els ferrocarrils i els canals d'interés general.
- g) La legislació penal i mercantil, comprenent en esta el régim de la propietat industrial i intel-lectual.
- h) Les peses i mides, el sistema monetari i les condicions per a l'emissió del paper moneda.
- i) La reglamentació dels servicis de Correus i Telègrafs.
- j) L'eficácia dels documents públics i de les sentencies i comunicacions judicials.
- k) Legislació social”

L'autor admet que l'acceptacio “temporal” del programa de l'Assamblea tindria “un carácter merament transitori d'oportunitat i transacció” i que no supondria “ni suposen el federalisme de Pí i Margall, que assignava deset

funcions al Poder Central, ni la confederació de les Bases de Manresa, que l'atribuía tan sols sis”.

5º. “Existint en Valencia, segons els territoris, **dualitat de llengües valenciana i castellana**, demaném la cooficialitat per a els dos idiomes”.

Pasqual Asins¹⁵, autor de la quinta base, reflexiona en que la constitució d'un Estat valencià comporta, consegüentment, l'oficialitat de la llengua valenciana, qüestió esta, per una altra part, obvia.

No obstant això i, conscient de que dins del territori valencià hi ha zones castellanoparlants se pregunta: “¿Com es resol este problema que ens planteja la Naturalesa?” i, en acabant d'un anàlisi demogràfic i lingüístic que, comenta, efectuaren de forma permenorada per tot el Regne, demostra la clara superioritat (en aquell temps) de la llengua valenciana sobre la castellana.

No obstant, davant d'eixa problemàtica lingüística i a la pregunta de ¿Com es resol este problema?, ell mateix se contesta: “De l'esperit mateix, de l'essència del nacionalisme s'extrau la solució ampla i consiliadora: la cooficialitat per als dos idiomes. Per que així com es un absurde lo que alguns pretenen, so es, que la llengua valenciana se sacrifique pel nucli dels de llengua castellana, seria una injustícia –reconegut el fet de l'existència d'este nucli– que la llengua oficial única fos la valenciana, i a més repugnaría al criteri nacionalista, que's d'amplia llibertat i reconeixement de drets per a tots els pobles”. Una clara demostració de que el nacionalisme valencià no es mostrava exclouent, a pesar de la mala reputació que, de forma capciosa, intenten atribuir-li aquells que defenen un altre tipus de nacionalisme, eixí sí exclouent.

6º. “Conseqüents amb la idea de respecte als organismes naturals, els **municipis** valencians fruïran de la seua autonomia, tenint el poder de constituir-se dins dels límits generals d'una llei municipal que procure, per a els ajuntaments la màxima eficàcia tècnica compatible amb els principis

15

Pasqual Asins (1896-1948), poeta. Va ser president de l'associació Nostra Parla y director de la secció pedagògica de *El Camí*. Fou un dels promotors de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana (1934). Firmant de les Bases del 32.

democràtics”.

Per a Salvador Ferrandis Luna¹⁶, autor d'esta base, recobrar la consciència colectiva nacional passa, irremediament, pel municipi com la primera concreció del patriotisme, ya que es a on naixem tots.

Per això, Ferrandis afig que es deuria reconeixer la personalitat municipal plenament; establir un Estatut municipal valencià i un regim electoral per a la constitució dels ajuntaments; dotar als municipis d'un sistema “científic” d'ingressos; enfortir l'actuació municipal “des de la severa fiscalització dels servicis públics”; i crear una institució cultural destinada a la formació tècnica dels funcionaris de l'administració local.

7º. “Reconeixent les varietats locals dins de l'antic Regne de València i conseqüents amb el criteri **descentralitzador**, el Estat Valencià respectarà les varietats provincials u comarcals, quan els respectius municipis les consagren per Unions o Mancomunitats entre ells”.

Esta base fon redactada per Maximilià Thous¹⁷, que la fonamentà en el “reconeiximent dels drets individuals, ha de dur-nos fins a la lliure restauració del nostre Estat valencià”.

Ademes, dos elements conformaven per ad ell el seus principis essencials: el primer “la personalitat de la família, organisme natural i fruit més immediat de llibertat individual”; el segon el municipi “societat de famílies voluntàriament formada”. A lo que afig un tercer element per a donar un pas mes avant, la comarca, ya que esta: “no es arbitraria creació del poder central. No ha segut dividida, classificada i titulada per el capritxo d'un ministre. Es organisme natural i espontani.” (...). “Els valencianistes, conseqüents sempre amb el criteri

16

Salvador Ferrandis Luna (?-1954), advocat i periodista. Dirigent de Joventut Valencianista, col·laborador de *Patria Nova* i *La Correspondencia de Valencia*. Simpatisant d'Acció Espanyola, va ser nomenat delegat nacional del *Servicio de Patrimonio Histórico* en època franquista.

17

Maximilià Thous, periodista, escriptor i cineasta (1875-1947). Naix accidentalment en Astúries durant la tercera guerra carlista. Fundà *El Gladiador*, *El Guante Blanco* i *El Sobaquillo*. Col·laborà en *El Criterio*, *El Palleter* i *El Correo Valenciano*. Va ser director de *La Correspondencia de Valencia* i membre d'Unió Valencianista Regional (URV), partit pel qual es presentà en distintes eleccions municipals. Fon l'autor de la lletra del *Himne de l'Exposició Regional* (1909), convertit mes tart, a petició popular, en *Himne Regional* i ara *Himne Oficial de la Comunitat Valenciana*.

descentralizador havem de respectar eixes comarques i desitjar que els seus respectius municipis les consagren per mij de Unions o Mancomunitats”.

Aixina, per a Thous la “provincia” es una divisio, classificacio i denominacio arbitraria a voluntat del poder central, al que acusa de sembrar recels i suspicacies entre les tres provincies en el seu benefici.

L’autor d’esta base tambe, com el seus companyons de la *Declaració*, introduix l’element economic i la reclamacio de les necessaries infraestructures que, sistematicament, mos negava el centralisme, a pesar de que, com ocorre ara, ya aportavem mes de lo que rebiem.

Al respecte, senyalar que l’autor pareix que s’estiga referint a les tertulies del mijos de comunicacio de 2018; els problemes dels valencians continuen sent els mateixos.

8º. “El Estat Valenciá podrá **mancomunar-se**, per a fins concrets, **amb altres Estats** de la Federació, si hu estima convenient, conservant íntegra la seua personalitat.”

Lluís Cebrián Ibor¹⁸ tracta en esta ultima base el dret de poder associar-se, lliurement, en quasevol atre Estat nacional o regional en unio o mancomunitat. L’argumentacio d’esta proposta es que, segons els interessos comuns, una mancomunitat sería mes eficaç per a conseguir els fins, sense perdre la seua personalitat.

Alguns han intentat manipular l’argumentacio de Cebrián, quan es referix al tema de la llengua, interpretant una oda als fantasmagorics, quimerics i megalomans “països catalans”, quan diu lo següent:

“Valencia, Catalunya, Balears i Roselló parlen llengües germanes, filles a una de la fussió del llatí i l’iber, principalment, i sentint aquestes afinitats que les unixen, podrien cercar en l’esdevindre sa moderna armonització; fora prou aquest fi llengüístic per a que’ls respectius Estats se mancomunaren, obligant-se voluntariament a crear organismes, gestar institucions i facilitar mitjos adequats a la

18

Lluís Cebrián Ibor (1895-1941), archiver de la Diputacio de Valencia, Secretari General de Valencia Nova (1914) i firmant de les Bases del 32.

més ràpida i eficaz consecució d'aquest fi concret”.

No obstant això, de la mateixa manera aboga, també, per altres possibles aliances:

“València i Múrcia, perseguint un interès armònic de caràcter agrícola i comercial, i a part de sa convivència política dins de l'Estat espanyol compost, podrien fer ús d'aquell dret i perseguir de mancomú aquests fins concrets, sense mes punts de contacte que'ls genuïnament pactats.

Del mateix modo cabrien mancomunitats il·limitades entre València i Castella o d'aquella en l'Aragó”.

3.2. Conseqüències de la *Declaració Valencianista*

Des del discurs de Fausti Barberà, que encen l'espoleta per a projectar la societat valenciana a l'espai polític i no a soles cultural, plasmada seguidament en tota una fulla de ruta a través de la *Declaració Valencianista*, es reactiva el valencianisme.

L'Exposició Regional, la creació de les cambres de comerç, etc., dotaren al nostre Regne de modernitat i projecció en mercats interiors i exteriors. Els valencians se feien visibles. A més, es creen noves associacions que impulsen el valencianisme cultural en projecció política.

No obstant això, el valencianisme polític no s'imposen davant la divisió i enfrontament dels catalanistes que intenten canviar el sucursalisme centralista pel catalanisme. D'esta manera, i com diem en l'introducció del present article, el catalanisme valencià preferia continuar sent vassall (com ara) canviant un amo (Castella) per un altre (Catalunya).

En lo cultural el catalanisme, més actiu que el valencianisme, intenta a poc a poc adentrar-se en la societat valenciana. U dels primers en denunciar este fet

es Josep Mª Bayarri¹⁹, qui, en 1931, publica *El perill català* denunciant la

19

Josep Mª Bayarri (1886-1970) fou escultor, pintor, professor, escriptor i poeta. Catedràtic d'Anatomia en l'Escola de Belles Arts, forma part de la Generació de 1909. Encara que escultor de prestigi, destaca per la seua defensa de la llengua i cultura valencianes. És l'autor de les normes lingüístiques del 22, basades en aproximar la llengua escrita a la fonètica. En 1931 publica *El perill català*, advertint al poble valencià dels atacs lingüístics i culturals que estaven propiciant-se des del catalanisme. De fet es nega a firmar les Bases del 32 per considerar-les catalanistes.

manipulació, falsetat i megalomania històrica, llingüística i cultural en que el catalanisme acosava i sitiava als valencians. De fet, Bayarri, que formava part de la coneguda Generació de 1909, es negà a firmar les bases (que no normes) ortogràfiques de 1932, dites de Castello, per considerar-les catalanistes i alienes a la llengua valenciana. Com també fou reticent el pare Fullana, responsable de la Catedra de llengua valenciana en l'Universitat de València²⁰ i representant de la llengua valenciana, en la seua corresponent cadira, en la Real Academia Española (RAE)²¹, a firmar-les a pesar d'haver-li reservat el primer lloc en el llistat de firmes. Els responsables de convencer-lo hagueren de fer molts viatges a Madrid i a la fi el seu consentiment anava precedit d'una frase substancial en el document: "Atenent al seu caràcter provisional". De fet, a l'any següent (1933), Fullana reeditava la seua *Ortografia* per a la llengua valenciana en un clar gest de desaprovació de les Bases Ortogràfiques de 1932.

No obstant això, encara que molts es donaren compte de la trampa catalanista, en foren també molts els que es deixaren dur (com ocorre ara) creent que fent un front comú contra el centralisme llingüístic, anaven a potenciar lo propi. Res més llunt de la realitat; els catalanistes, baix el pretext de "compartir la mateixa llengua" conseguïen adquirir un bagatge literari que no tenien i, una volta conseguit el fi cultural, projectar-lo a una unificació política. Encara hui segueixen en l'interès.

Al respecte, u dels que caigueren en la trampa catalanista es l'insigne Miquel Adlert Noguerol, qui, en 1977, publicà *En defensa de la llengua valenciana*, denunciant l'engany en el que havia caigut i, com diu MORENO (2010), "abandona tant torta drecera, iniciant un nou camí esperançador i netament valencià, a més de fer una proposta normativitzadora de la Llengua valenciana". Este fet de repudiar la trampa catalanista li ocasionà ser blanc d'amenaques, insults i provocacions per part de grupusculs catalanistes. De poc li servi haver segut un destacat militant sindicalista universitari i el seu compromís

20

Per a ampliar l'informació veure Joan Ignaci Culla, "La Catedra de la llengua valenciana", *Las Provincias* (13/02/2006).

21

Per a ampliar l'informació veure Joan Ignaci Culla, "Las tribulaciones de la RAE", *Las Provincias* (17/11/2006).

en la democràcia i en la República; a partir d'eixe moment ja formava part del llistat de “feixistes-blavers”.

4. Conclusions

Des d'esta tribuna convida a tots els valencians a recuperar la consciència de ser un poble i a recuperar el sentiment valencianista que nos deixaren els nostres païsans fa ara 100 anys.

Ningu pot llevar-mos l'orgull de ser valencians, de defensar les nostres arrels i de projectar-mos cap al futur en convicció. No podem passar a l'història per ser un poble docil i silenciado, o com alguns nos han definit: moll. No podem doblegar-mos als poders factics, es hora d'alçar la veu, de fer-mos sentir front a uns i ad altres.

No estem demanant l'independència, estem demanant justícia. Però això mai ho aconseguirem si continuem dividits, si no som capaços de deixar les nostres diferències i treballar per un bé comú: el Regne de València.

Per això, els valencianistes hem d'optar políticament per opcions pròpies que anteponguen els interessos valencians per damunt de tot. Si volem ser respectats, no podem optar per partits estatals que com caparres s'adherixen al valencianisme per deixar-lo sense sanc, sense economia, sense infraestructures, sense cultura, sense llengua... sense identitat. Uns i altres s'aprofiten de la nostra divisió per a anular-mos com a poble, convertint la Senyera, la nostra terra i a la seua gent en un mercat persa al servei de Madrid o de Barcelona. Baix est engany i en el pretext del “voto útil” nos han fet ser els porritos del no res. L'autèntic vot útil ha de ser per al valencianisme, perquè es el vot de la dignitat.

Si no arrepleguem l'espírit de la *Declaració Valencianista*, si no deprenem dels errors del passat, estem condemnats a repetir-los. Estic convençut de que en el futur podem canviar la seqüència d'acontenyiments apostant pel valencianisme; un valencianisme que ha de ser “pro” i no “anti”; perquè lluitar contra l'espanyolisme i el catalanisme es la conseqüència, no el fi.

Els valencians, som valencians i, a partir d'ahi, som espanyols, com també europeus. Alinear-nos en el centralisme o en el catalanisme es renunciar al

nostre “yo”.

Deprengam que la terapia estratègica que nos apliquen es una manipulació a un poble que, a poc a poc, li lleven la consciència i la seua identitat: ni centralisme, ni catalanisme: ¡¡valencianisme!!

La *Declaració* al final es quedà en això: en una bona declaració i en poc mes. No va solucionar el problema de fons: que els valencians tenim i tenim identitat pròpia i no podem estar al servei ni d'uns, ni d'atres. Un poble dividit, es un poble mort.

Pero, com dia al principi, hi ha alternatives: la recuperació del valencianisme, com a element indispensable de poble.

Julià San Valero dia al respecte: “Devem ser nosatres, els valencians i no atres, els que projectem la manera de viure valenciana en el futur, perquè si som lo que som, serem; si som lo que son, no semem mai”. Per la seua part, Aureli López escrivia una magnífica lletra per a que Vicent Savall l'interpretara: “Yo se qui soc, d'a on soc i qui vullc ser, i tinc ben clar, que es lo que dec de fer”.

Acabe les conclusions del present article en unes paraules de Xavier Casp, que Toni Artis va convertir en els 80 en un crit de reivindicació valencianista, pero també d'esperança: “Tan si vullc, com si no vullc, que si que vullc; soc valencià”.

¡De mosatros depen continuar sent-ho!

5. Propostes

1. El poble valencià, com autèntic garant de la seua història, llengua i cultura, aspira a aconseguir les majors quotes d'autogovern. Per això exigirà als òrgans competents de l'Estat les transferències necessàries per a aconseguir-ho. També reclamarà els drets que nos arrepanyaren “por justo derecho de Conquista”, com el Dret Civil Valencià, part essencial de la nostra història.

2. Exigim l'autèntica cooficialitat de la llengua valenciana en tots els estaments públics i en el sistema educatiu. Reclamem com normativa oficial la que més s'ajusta al parlar popular: les Normes d'El Puig, filles de les promulgades pel pare Fullana.

Igualment requerim l'homologació dels títols de la llengua valenciana que segueixen dita normativa.

Demaneu que se dote a la llengua valenciana dels mecanismes adequats per a projectar-la internacionalment i tinga la protecció adequada dins del conjunt de les llengües minoritàries.

3. Exigim un model de finançament just d'acord en l'importància real del Regne de València dins de l'Estat espanyol que garanteix la sostenibilitat i el progrés dels valencians.

4. Reclamem les infraestructures necessàries per a que les terres valencianes i els seus habitants puguen afrontar el futur en garanties suficients.

5. Recolzem l'agricultura valenciana, així com el comerç tradicional, la xicoteta i mitjana empresa, els autònoms i a tots aquells que fan possible i contribueixen a generar riquesa i benestar entre els valencians.

6. Com hereus de l'esperit que feu possible la *Declaració Valencianista* de 1918, considerem adequat crear el marc polític propi valencià que represente, en garanties, el sentiment i les necessitats del nostre poble, sense dependències ni sucursalismes de ninguna classe.

Referències bibliogràfiques:

- ADLERT NOGUEROL, M. (1977) *En Defensa de la llengua valenciana*. Del Cenja al Segura, Valencia.
- _____ (1984). *Del periodisme meu*. Valencia.
- ATIENZA, A. (2017). "El valencianisme en 1918, la Declaració Valencianista". *Dossier. Convenció Valencianista*, 2017. Recuperat de <http://www.convenciovalencianista.org/?p=561>.
- BARBERÀ, F. (1910). *De regionalisme y valentinicultura. Discurs vell i comentaris nous*. (Edició del discurs llegit en la sessió inaugural de la societat Lo Rat Penat, en 1902, en comentaris al mateix).
- BAYARRI, Josep M^a (1931). *El perill català*. Consell Valencià de Publicacions.
- _____ (obra poètica, 1955): *En la materna llengua valenciana*. Al Tossal.
- CONVENCIO VALENCIANISTA (2012). *Consens per al futur*. Valencia, Mosseguello.
- _____ (2017). *Dossier*. Recuperat de: <http://www.convenciovalencianista.org/wp-content/documents/ConvencioValencianista2017.pdf>.
- DE FENOLLAR, J. (seudonim de Teodoro Llorente Falcó) *En defensa de la personalitat valenciana*. Valencia, España: Doménech. Recopilació d'articles publicats en *Las Provincias*, durant els anys 30 del passat segle, editats en format de llibre.
- FERRER, J. (2009). *L'Estat Valencià*. Valencia, España: Mosseguello.
- GARCÍA, A. (2014). "Faustí Barberà i la posada en valor del passat valencià". *Revista Internacional d'Humanitats* 77-86. Barcelona. Universitat Autònoma de Barcelona.
- HURTADO, J. (2017). *¿De qué parle quan parle de valencianisme?* Valencia: NPQ editores.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2018). *Diccionari de la llengua catalana*. Recuperat de <https://mdlc.iec.cat/>.
- LÓPEZ, V. (2017). *Sense pèls en la llengua*. Valencia. Foment de les Lletres Valencianes-L'Oronella.
- MARÍ, X. (1983). *Revisió al conflicte valencià (es possible el futur)*. Valencia. Marí Montaña.

MORENO, J. (2010). "Valencianisme: regionalisme o nacionalisme. Una aproximació als conceptes i ad alguns teòrics del valencianisme". València. Associació Cultural Cardona Vives. Recuperat de [http://www.cardonavives.com/artdocuments.asp?id=3378&tit=Valencianisme: %20regionalisme%20o%20nacionalisme.%20Una%20aproximacio%20als%20c onceptes%20i%20ad%20alguns%20teorics%20del%20valencianisme](http://www.cardonavives.com/artdocuments.asp?id=3378&tit=Valencianisme:%20regionalisme%20o%20nacionalisme.%20Una%20aproximacio%20als%20conceptes%20i%20ad%20alguns%20teorics%20del%20valencianisme)

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2001). *Diccionario de la Lengua Española* (22ª ed.). Madrid. Real Academia Española.

_____ (2018). *Diccionario de la Lengua Española*. Recuperat de <http://www.rae.es/>. Madrid. Real Academia Española.

SAN VALERO, J. (1987). *El pueblo del Reino de Valencia (configuración de la personalidad valenciana)*. València. Del Cenia al Segura.

TRULLENQUE, R. (1915). *Nacionalisme valencià*. València. Gom llibres.

VV.AA. *El pensament valencianiste. Declaració oficial i comentaris*. Unió Valencianista Regional. València, 1919.